

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عدالت قضائی در آئینه آراء حقوقی

نویسنده

دکتر یحیی جلیلوند

وکیل پایه یک دادگستری

قاضی پیشین دیوان عالی کشور

به کوشش

ابراهیم یوسفی محله

وکیل پایه یک دادگستری

انتشارات مغل

سرشناسه : جلیلود، یحیی، ۱۳۱۹-
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
 عنوان و نام پدیدآور : عدالت قضایی در آئینه آراء حقوقی/
 نویسنده: یحیی جلیلود؛ به کوشش: ابراهیم یوسفی محله.
 مشخصات نشر : تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۱.
 مشخصات ظاهری : ۲۸۸ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۰۰۱-۹
 وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 موضوع : آرای حقوقی - - ایران
 موضوع : روبه قضایی - - ایران
 موضوع : قضاوت - - ایران
 شناسه افزوده : یوسفی محله، ابراهیم، ۱۳۵۱-، گردآورنده
 رده بندی کنگره : ۳۹۱/۸۴۴ ج ۱۷۸۷/۱ KMH
 رده بندی دیویی : ۳۴۷/۵۵
 شماره کتابشناسی ملی : ۳۰۱۴۴۴۵

عنوان کتاب: عدالت قضایی در آئینه آراء حقوقی

نویسنده: دکتر یحیی جلیلود

به کوشش: ابراهیم یوسفی محله

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۲

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰ ریال با جلد نفیس

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۱۶-۰۰۱-۹

[http:// www.junglepub.org](http://www.junglepub.org)

[email:// Info@junglepub.org](mailto:Info@junglepub.org)

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹-۶۶۴۸۲۸۳۰

۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷-۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

هوالعزیز

مقدمه

حقوق به تعبیری قاعده زندگی اجتماعی است و کل عرصه حیات از تولد تا مرگ را در بر می گیرد. روابط اجتماعی، نوعاً متنوع، گسترده، پیچیده و رو به تحول است از این رو پیش بینی راه حل های همه آنها در قالب قوانین برای مقنن دشوار بلکه غیر ممکن است. مضافاً این مصوبات در عمل و در عرصه حل و فصل اختلافات توسط قاضی چهره می گشاید و حسن و قبح و قوت و ضعف خود را آشکارا می سازد.

لذا قاضی باید از یک طرف اعمال و وقایع حقوقی را به پژوهش گاه حقوق ببرد و با تجزیه و تحلیل آنها نوع و ماهیت هر یک را مشخص سازد و از طرف دیگر با انطباق این اعمال و وقایع بر مصوبات قانونی، کارآیی و قابلیت شمول این مصوبات را روشن کرده، تشخیص دهد راه حلی که توسط قانون گذار، برای رفع اختلافات و استقرار عدالت قضایی پیش بینی شده تا چه حد مؤثر است و نارسایی ها در کجاست؟

در بخش ابهامات و نارسایی های قانونی نقش قاضی آشکارتر است زیرا از سویی در فرض سکوت یا نقص یا اجمال یا تعارض قوانین موظف است با جستجو در منابع و اصول حقوقی و فتاوی معتبر و عرف و عادت مسلم حکم قضیه را به دست آورد و از سوی دیگر قاضی به اقتضای تربیت شغلی انسانی عدالت جو و حق گراست و در برخورد با نارسایی های قانونی به جستجوی راه حل عادلانه و ارضاء وجدان عدالت گرای خود از

این طریق برمی آید لذا با توجه به واقعیات مزبور، در تدوین و ارائه این مجموعه، نکات و مراتب ذیل مورد توجه قرار گرفته است:

۱- عدالت که به تعبیر ملای روم استقرار حق در موضع و جایگاه مناسب می باشد، خمیرمایه کار قضاء است و از این دیدگاه خدمت قضایی علاوه از وظیفه شغلی، عبادت نیز هست. لذا هرگاه قاضی در مقام صدور رأی، اختیارات قانونی و تجربه و توان علمی خویش را با هدف استقرار عدالت قضایی به کار گیرد در پیشگاه باری تعالی مأجور و مثاب خواهد بود. با ژرف نگری تصدیق خواهند فرمود که چنین اندیشه و اعتقادی مبانی صدور آراء این مجموعه را تشکیل می دهد که امید دارد این روحیه و طرز فکر مورد عنایت و اقبال و کلاء و به ویژه دادرسان جوان قرار گیرد.

۲- در مقدمه هر رأی بطور معمول خلاصه ای از موضوع دعوی و اظهارات و مدافعات طرفین و وکلای آنها درج می شود در حد توان با استدلال در خصوص قبول یا رد آنها اظهار نظر شده است.

از این رو خواننده به سهولت در جریان دعوی و چگونگی مباحث مطروحه قرار می گیرد. به همین مناسبت نام و مشخصات وکلای طرفین به منظور آگاهی و استفاده از دیدگاه حقوقی آنها ذکر شده لکن در مورد اصحاب دعوی به ذکر حرف اول نام آنها اکتفاء شده است.

۳- در برخورد با سکوت یا نارسایی های قانونی از اصول حقوقی و مانی فقهی در جهت رفع عادلانه اختلاف استمداد شده که به عنوان نمونه می توان به آراء صادره در خصوص خسارت تأخیر، حق الوکاله و خسارت معنوی در ظرف زمانی مربوطه اشاره کرد.

۴- هر چند غالب آراء یا به اعتبار صدور از مرجع تجدیدنظر قطعی است و یا مورد تأیید و ابرام مرجع عالی واقع شده است لکن در فرض نقض یا فسخ پاره ای از آنها،

موضوع فسخ و تأیید مورد نظر نیست بلکه نحوه برداشت و چگونگی استنباط از قانون و دلایل طرفین به عنوان یک کار علمی و نظر قضایی مورد توجه است.

۵- با این اعتقاد که موضوع و خواسته هر دعوی برای طرفین آن مهم است و کم و بیش خواسته دعوی، رنگ عدالت را تغییر نمی دهد، در ارتباط با دعاوی کوچک همان اندازه تجزیه و تحلیل و استدلال به کار رفته که در دعاوی به ظاهر بزرگ اعمال شده است.

۶- تجزیه و تحلیل و تفسیر وقایع، دلایل، قراردادها و مقررات حاکم در هر مورد از جمله اموریست که در جهت هموار ساختن راه وصول به عدالت قضایی مورد توجه بوده و می تواند به عنوان یک کار علمی و تجربه قضایی مورد استفاده و حتی نقد و بررسی قرار گیرد.

سبک نگارش و ادبیات حقوقی و ترتیب منطقی مطالب و استدلال ها که در تدوین آراء به کار رفته نیز با توجه به تاریخ صدور آنها می تواند از جهت نحوه و چگونگی تدوین آراء در گذشته مورد عنایت واقع شود.

۷- آراء بر حسب موضوع و قوانین مربوط تقسیم بندی و برای هر رأی عنوانی خاص و متناسب با موضوع در نظر گرفته شده تا امکان دسترسی و استفاده از موضوع مورد نیاز به سهولت امکان پذیر باشد. در پایان کتاب نیز موارد استنادی به ترتیب درج گردیده تا دسترسی به منابع قانونی هر رأی مقدور باشد.

۸- تعداد محدودی از این آراء قبلاً توسط بعضی از همکاران محترم و علاقه مند به عنوان گزیده آراء منتشر شده که چون با استقبال علاقه مندان مواجه شد بر آن شدیم که مجموعه حاضر را به عنوان بخشی از آثار دوره خدمت قضایی در مقاطع مختلف به عنوان یک خدمت کوچک به جامعه علمی و حقوقی کشور تقدیم داریم. با پوزش از کاستی ها و توقع ارشاد از اساتید و بزرگان و سپاس از دوست و همکار فاضل و ارجمند جناب آقای ابراهیم یوسفی محله که در تهیه و تدوین این مجموعه سعی بلیغ مبذول

فرموده‌اند، نیز از انتشارات جنگل که در کنار نشر گسترده آثار حقوقی، زحمت انتشار این اثر را هم عهده‌دار شده است، امیدوارم این خدمت ناچیز با اقبال دانش‌پژوهان، فرهیختگان و رهروان مکتب حق و عدالت روبه‌رو شود.

آبان ۱۳۹۱

دکتر محی‌علی جلیلوئ

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

□ روابط موجر و مستاجر

۱. در تخلیه به علت احتیاج شخصی، ایات حدوث و قطعیت احتیاج ضروری است..... ۱
۲. با صدور حکم قطعی تخلیه و قبل از اجرای حکم، رابطه استیجاری قطع نمی شود..... ۵
۳. میزان اجرت المثل پس از انقضاء مدت اجاره (بر مبنای اجرت المسمی یا نظریه کارشناس دادگستری)..... ۹
۴. چگونگی شمول قانون موجر و مستاجر مصوب سال ۱۳۵۶ بر اساس آگهی های وزارت دادگستری..... ۱۴

□ مطالبه خسارت

۵. مطالبه خسارت تأخیر در ایفاء تعهد منوط به این است که در قرارداد تصریح شده و یا عرفاً به منزله تصریح باشد..... ۱۶
۶. پذیرش دعوی مطالبه خسارات مادی و معنوی..... ۲۲
۷. مطالبه خسارت تأخیر در اجرای تعهد بر اساس ماده ۱۰ قانون مدنی..... ۲۷

۸. جبران خسارات ناشی از نشست ساختمان بر مبنای مسؤولیت مدنی..... ۲۹
۹. مطالبه خسارت از دولت ۳۵
۱۰. جبران خسارت ناشی از نشست ساختمان بر مبنای مسؤولیت مدنی با وصف اسقاط کافه خيارات..... ۳۷
۱۱. جبران خسارات به علت تنزل ارزش پول در اجرای دستور موقت..... ۴۱
۱۲. ارزیابی دلایل و انطباق مورد با مقررات، محمول بر نظر قضایی است و اطلاق تقصیر بر آن صحیح نیست و حکم اصل ۱۷۱ قانون اساسی منصرف از این مورد است. (مطالبه خسارت از قاضی)..... ۴۳

□ تنظیم سند رسمی / تسلیم مبیع / خلع ید / ابطال معامله / ابطال سند / استرداد

ثمن / مطالبه وجه التزام

۱۳. الزام خواننده به تنظیم سند رسمی..... ۴۵
- ۱- رد ادعای خواننده در مورد دریافت وجوه از خواهان از بابت اجاره بهاء به استناد ماده ۲۸۲ قانون مدنی.
- ۲- رد ادعای اینکه وجه التزام بدل از اصل تعهد است.
- ۳- عدم تأثیر وثیقه بودن مورد دعوی
۱۴. الزام خواننده به ایفاء تعهد (تنظیم سند رسمی) با توجه به اصل حاکمیت اراده، لزوم و صحت..... ۴۹
۱۵. مندرجات سند رسمی مبین این معنی است که قسمتی از تعهدات خواننده ایفاء شده لیکن بقیه تعهد وی در مورد تلفن به قوت خود باقی است..... ۵۱
۱۶. قید وجه التزام در واقع به منظور تحکیم قرارداد و تضمین اجرای آن است..... ۵۴
۱۷. قید وجه التزام نه تنها متضمن حق فسخ نیست بلکه متعاملین با شرط پرداخت خسارت حاصل از سرپیچی در واقع به انجام اصل قرارداد و تعهد موضوع آن اعتبار و تحکیم بخشیده‌اند..... ۵۶

۱۸. ۱- تکذیب امضای اسناد رسمی توسط دیگری مؤثر در مقام نیست..... ۶۰
- ۲- صدور دستور سرپرستی دادسرای انقلاب اسلامی مؤخر از وقوع عقد به حقوق ثابتۀ خواهان خللی وارد نمی آورد.
۱۹. اقدامات فروشنده برای اخذ پایان کار و فراهم کردن موجبات تنظیم سند متضمن انصراف وی از خيار فسخ و تأیید نفوذ و بقاء معامله بوده است..... ۶۳
۲۰. تعیین وجه التزام امکان مطالبه اصل تعهد را از بین نمی برد..... ۶۵
۲۱. قولنامه از نظر ماهیت حقوقی نوعی تعهد به انجام عمل است که در سایه آن برای متعهدله حق درخواست التزام به انجام تعهد حاصل می شود لیکن قرارداد مزبور فی حد ذاته ملذک نیست تا بر اثر آن حق تصرف برای متعهدله فراهم شود..... ۶۸
۲۲. رد ادعای فسخ معامله به جهت عدم رعایت شرایط و التزام به تنظیم سند رسمی..... ۷۳
- دادنامه فرجامی دائر بر تأیید دادنامه بدوی..... ۷۷
۲۳. حکم به ابطال سند رسمی مؤخر بر بیع نامه..... ۷۹
- دادنامه فرجامی بر تأیید دادنامه شماره ۳۵۷-۱۳۶۴/۶/۱۶..... ۸۱
۲۴. التزام به تسلیم و تحویل مبیع..... ۸۳
۲۵. رد ادعای بطلان معامله به علت موجود نبودن مبیع در زمان عقد و صدور حکم به تحویل..... ۸۸
- رای فرجامی..... ۹۲
۲۶. قانون نحوه انجام معاملات مسکونی که مؤخر از تاریخ عقد وضع شده تأثیری در صحت معامله و حقوق سابق خواهان ندارد و خواهان با ایفای تعهدات خود

- می تواند تمام یا قسمتی از تعهدات خواننده یعنی تحویل آپارتمان را درخواست کند..... ۹۳
۲۷. خلع ید و قلع بنا و پرداخت اجرت المثل..... ۹۹
۲۸. ابطال سند تملک دولت به علت آنکه قانون تکمیل و نحوه استفاده شهرک ها و مجتمع های ساختمانی نیمه تمام متوقف مصوب ۱۳۶۱/۱/۲۴ مجلس شورای اسلامی ناظر به واحدهای مسکونی است و تسری و شمولی نسبت به واحدهای تجاری و اداری ندارد..... ۱۰۳
۲۹. ابطال سند به جهت مغایرت مورد معامله با اراده متعاملین..... ۱۰۶
۳۰. حکم به رد دعوی مطالبه وجه التزام به جهت آنکه خواهان ایفاء تعهد خود و تخلف خواننده را اثبات نکرده و حکم به استرداد بیعانه به جهت آنکه موجبی برای بقای وجه نزد خواننده وجود نداشته است..... ۱۰۸
۳۱. اگر عدم انجام معامله به علت عوامل خارج از اراده متعاملین باشد نمی توان آنها را به پرداخت وجه التزام ملزم نمود..... ۱۱۲
۳۲. حکم به استرداد ثمن به جهت بطلان معامله..... ۱۱۶
۳۳. بطلان قرارداد به علت عدم قدرت بر تسلیم مورد معامله..... ۱۱۸
۳۴. متعهد را صرفاً می توان به ایفاء تعهد و اجرای آن ملزم نمود، لذا درخواست استرداد وجه به عذر اینکه متعهد از ایفاء تعهد خودداری نموده قابل پذیرش نیست..... ۱۲۲
۳۵. رأی به بی حقی خواهان به جهت آنکه وی با عدم اعمال حق فسخ به لزوم قرارداد تمکین نموده است..... ۱۲۴
۳۶. حکم به بطلان دعوی به علت آنکه متعهد را نمی توان مجبور نمود چیز دیگری غیر آنچه موضوع تعهد است ایفاء و اجراء نماید..... ۱۲۸
۳۷. استرداد مال به علت رجوع از اذن..... ۱۳۰

۳۸. رأی به بطلان دعوی خواهان به خواسته مطالبه قیمت زمین از وکیل به دلیل اینکه مدلول وکالت نامه متضمن واگذاری مورد وکالت به خود وکیل و دریافت وجه حاصل از واگذاری و برداشت به نفع خود بوده است..... ۱۳۴
۳۹. اختیار اقرار به دریافت ثمن توسط وکیل به منزله پرداخت ثمن به موکل نیست..... ۱۳۸

□ مسائل تجاری / اسناد تجاری / شرکت های تجاری

۴۰. صدور حکم بر محکومیت تضامنی خواندگان بر اساس رسیدگی به دفاتر تجاری..... ۱۴۱
۴۱. تعریف تاجر..... ۱۴۴
۴۲. سندیکا سازمان غیر تجاری و دارای شخصیت حقوقی مستقل است و تاجر بودن اعضای آن ماهیت وجودی آن را تغییر نمی دهد..... ۱۴۸
۴۳. ابطال صورتجلسه مجمع عمومی شرکت و الزام به تنظیم سند رسمی انتقال سهم الشرکه..... ۱۵۰
۴۴. مکانیسم اعمال ماده ۸۸ قانون تجارت در انتخاب هیأت مدیره در مجمع عمومی عادی..... ۱۵۷
۴۵. ابطال انتقال سهام به لحاظ بیع مقدم..... ۱۶۰
۴۶. مراد از وقفه در امور تجاری عجز تاجر یا شرکت تجاری از تأدیه دیون یا تعهداتی است که بر عهده دارد..... ۱۶۵
۴۷. ۱- حکم به رد دعوی ابطال صورتجلسه به علت آنکه عدم ایفای تکلیف مقرر در ماده ۱۳۹ قانون تجارت از طرف مدیران نمی تواند ضمانت اجرای ابطال را داشته باشد..... ۱۶۷
- ۲- مدیر شرکت در صورت تخلف دیگر وکیل شرکت نیست.

- توجه و ثابت نماید که بر اساس کدام حق و عنوان قانونی در ملک غیر تصرف دارد در غیر این صورت قول مدعی و مالک حجت است. ۲۲۰
۶۶. نظر به اینکه از متن چک‌ها و سفته‌های صادره که منجر به واخواست شده است و سیر جریان امور بین طرفین در ارتباط با موضوع سند رهنی تبدیل تعهد به اعتبار ماده ۲۹۲ قانون مدنی صورت نگرفته، و در مورد اصل تعهد دلیلی بر پرداخت وجود ندارد، دعوی ابطال اجرائیه و سند رهنی محکوم به بطلان است. ۲۲۸
۶۷. مقامات صلاحیت‌دار در حدود صلاحیت خود پس از انجام امتحانات مربوطه، تصدیقی را به خواهان اعطاء کرده‌اند که باید از تضمینات و حقوق قانونی آن برخوردار باشد، وزارت بهداشت نمی‌تواند در مسیر صدور کارت مطالب محدودکننده‌ای در مورد حقوق قانونی خواهان قید و اضافه نماید چه با این تغییر مدارک تحصیلی افراد به اعتبارات مختلف در معرض خدشه و تغییر ارزش قرار می‌گیرد. ۲۳۶
۶۸. با توجه به اینکه چاه مورد ترافع به جای چاه نیمه عمیق قدیمی حفر گردیده و با احراز اینکه حدود ۴۵ هکتار باغات انگور و غیره از طریق چاه مزبور مشروب می‌شوند و منبع شرب جایگزینی وجود ندارد و انسداد چاه سبب خشک شدن باغات و قطع ممر اعاشه کشاورزان خواهد بود و برداشت در حد نظریه کارشناسان مضر نمی‌باشد، لذا حکم به ابطال رأی کمیسیون و رفع انسداد چاه صادر و اعلام می‌گردد. ۲۴۰
۶۹. رفع ممنوع‌الخروجی به جهت عدم ارتباط سفته‌های دعوی به خواهان. ۲۴۳
۷۰. اعلام تعلق سوابق خدمت مورث خواندگان در وزارت بهداشتی و پروانه داروسازی به خواهان. ۲۴۵
۷۱. محکومیت وزارت دادگستری به پرداخت فوق‌العاده مأموریت خواهان در تهران. ۲۴۸